

Förslag till regeringens proposition med förslag till lag om Tillgänglighetsbibliotek Celia - arbetsgruppens rapport

VN/18534/2020

Inlämnat via e-tjänsten utlåtande.fi 10.2.2022

Tillgänglighetsbiblioteket Celias ställning och syfte (1 §)

Celias målgrupper definieras i upphovsrättslagen och omfattar personer med synnedsättning samt personer som har en annan läsnedsättning. Vi vill särskilt poängtera vikten av att alla instanser som hänvisar personer till Celias verksamhet, t.ex. de allmänna biblioteken, har kunskap om att personer med läsnedsättning också omfattar personer med intellektuell funktionsnedsättning. Personer med intellektuell funktionsnedsättning kan behöva mera tid för att förstå, lära sig nya saker och uttrycka sina tankar och känslor och kan därför ha behov av att använda Celias tjänster.

I paragrafen nämns också att Celias uppgift är att erbjuda tillgängligt biblioteksmaterial och tillgängliga läromedel. Vi vill lyfta fram att biblioteksmaterial och läromedel på lätt språk räknas som tillgängligt material. Fastän expertis inom lätt språk inte enligt förslaget hör till Celias uppgifter, så ser vi det som viktigt att Celia erbjuder talböcker på lätt språk, även lätt svenska. Vi undrar om lagförslaget tillräckligt tydligt tar ställning till vilka uppgifter som inte hör till Celias ansvarsområde.

I lagförslaget motiveringar till 1§ på s. 29 nämns att lagförslaget inte skilt tar ställning till Celias tvåspråkighet i och med att biblioteket även i fortsättningen omfattas av språklagen. Vi vill ändå föra fram vikten av och rättigheten till att få information på sitt eget modersmål och därför är det särskilt viktigt att Celia har tillräckligt med resurser för att betjäna svenskspråkiga kunder, också dem som behöver information på lätt svenska. Svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning är en minoritet i minoriteten och för att möjliggöra deras delaktighet i samhället och rätt till tillgänglig och förståelig information är det viktigt att Celia erbjuder biblioteks- och expertistjänster även på svenska.

Regionförvaltningsverket lyfter fram i sitt utlåtande att enligt deras tillgänglighetstillsyn har Celia inte hittills haft tillräckligt med resurser för att fungera som sakkunnig inom tillgänglig publicering i samma utsträckning på svenska som på finska. Även den här aspekten behöver beaktas i beredningen.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

Bibliotekets uppgifter (2 §)

Allmänna kommentarer

En av bibliotekets uppgifter är att handleda i användningen av bibliotekets material och tjänster. Har Celia tillräckligt mycket kunnande om lätt språk för att kunna handleda i användningen av det?

I motiveringarna för §1 nämns att biblioteket ska svara mot de behov som finns inom den allmänbildande utbildningen, andra stadiet och högskolorna, men sysselsättningsfrämjande verksamhet nämns inte. FDUV understöder VATES förslag om att Celia måste reservera tillräckligt med resurser för att även personer med läsnedsättning får uppdaterad information om sysselsättning och arbete.

Språkliga kommentarer

Vi föreslår följande språkliga korrigeringar i paragrafen:

- 1) Producera, förmedla och låna ut tillgängligt biblioteksmaterial till kunderna
- 2) Producera, förmedla och låna ut tillgängliga läromedel till kunderna
- 3) Handleda i användningen av bibliotekets material och tjänster
- 4) -
- 5) Fungera som sakkunnig i bibliotekstjänster för personer med synnedsättning och annan läsnedsättning samt i tillgänglig publicering

Avgiftsfrihet (3 §)

FDUV understöder att Celias tjänster är avgiftsfria för kunderna. Många personer med läsnedsättning har en svag ekonomi och avgiftsfria tjänster tryggar deras möjligheter till delaktighet och rätt till information.

Användningsregler och användnings- och låneförbud (4 § och 5 §)

Vi vill särskilt betona vikten av att användningsreglerna också finns på lätt språk. Särskilt för personer med intellektuell funktionsnedsättning spelar den innehållsmässiga tillgängligheten en stor roll och därför behöver användningsreglerna också vara tillgängliga för den här målgruppen.

Samverkan, direktion, direktör och Braille-delegationen (6 §-9 §)

Paragrafen om samverkan är ett välkommet tillägg. Utbudet av tillgängligt material på svenska är inte stort och producenterna i Svenskfinland är få, därför behövs samarbete på bred front med bibliotek, läroanstalter, tredje sektorn och olika företag såsom bokförlag. Till exempel FDUV har särskilt kunnande om intellektuell

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

funktionsnedsättning, lätt svenska och specialpedagogiskt material på svenska som kunde vara till nytta för Celia.

När Undervisnings- och kulturministeriet tillsätter direktionen är det viktigt att säkerställa att medlemmarna representerar Celias samtliga målgrupper och expertisområden och att det finns medlemmar som är förtrogna med tillgänglig publicering på svenska.

Nytt namn som föreslås för myndigheten:

Tillgänglighetsbiblioteket Celia

FDUV understöder namnförslaget Tillgänglighetsbiblioteket Celia, eftersom det bättre beskriver myndighetens verksamhet, målgrupper och expertis. Vi vill särskilt fästa uppmärksamheten vid att språkligt sett är formen ”tillgänglighetsbiblioteket” mera korrekt svenska än ”tillgänglighetsbibliotek”.

Övriga anmärkningar om regeringens proposition:

Celia spelar en stor roll med tanke på att upprätthålla tillgängligt material, både fysiskt och digitalt. I och med lagen om digitala tjänster har intresset för att förbättra den digitala tillgängligheten ökat märkbart, också när det gäller intresset för material på lätt språk och kognitiv tillgänglighet. FDUV har noterat att det finns en stor efterfrågan på fortbildning om tillgänglig publicering, men dessvärre saknas aktörer i Finland som kan utbilda och handleda kring de här frågorna på svenska. FDUV (inklusive Lärum och LL-Center) har i viss mån försökt fylla det här glappet och hjälpt organisationer inom tredje sektorn att komma vidare i sitt arbete med tillgänglighet på webben. Våra resurser är dock begränsade och kunskapsnivån för ytlig för att kunna möta den stora efterfrågan på svenska. Även de parter som omfattas av implementeringen av tillgänglighetsdirektivet behöver handledning och fortbildning. I och med att Celias roll som sakkunnig inom tillgänglig publicering förtydligas i arbetsgruppens förslag ser vi det som en möjlighet för Celia att ta ett större ansvar för att sprida kunskap om tillgänglighet i praktiken även på svenska.

Dessutom vill vi lyfta fram att i Celias verksamhet borde alla målgrupper beaktas likvärdigt, inklusive personer med intellektuell funktionsnedsättning. Därför är det viktigt att personer som har behov av information på lätt språk beaktas både i den muntliga och skriftliga kommunikationen. Vidare är det viktigt att höra samtliga kundgrupper när verksamheten utvecklas.

Lisbeth Hemgård, verksamhetsledare

Vanessa Westerlund, sakkunnig i påverkansarbete

10.2.2022

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi